

vetni, og danska oljuvinnan, ið ekki munar nógv í donskum búskapi, var í ferð við at venja seg við hugsanina um altjóða kapping.

I undirgrundaravtaluni frá 22. desember 1992 stendur ymist, ið líkast treytum, men sera lítið, ið ekki beinleiðis kann útleiðast frá reglunum í heimastýrisslóginu, og so-statt er lögfrøðiliga óneyðugt, hóast kanska politiskt ynskili. Eitt dømi er stjórnarkrævið um samráðingar um at minka ríkisstuðulin, fáa føroyingar munandi oljuinntøkur. Hetta átti at verið óneyðugt av tveimum grundum: (1) Vónandi høvdu føroyingar ikki ynskt stuðul undir slíkum umstøðum. (2) Sambært heimastýrisslóginu kann stjórnin altíð krevja, at føroyingar yvirtaka øll A-mál, við teirri avleiðing, at landskassin skal figgia tey!

Seinri aftur (13/10-93), eftir at landsstýrið hevði sett seg í stóra skuld til ríkiskassan, hevur stjórnin hildið, at landskassainntøkur av oljuni fyrst og fremst eiga at verða nýttar til at afturgjalda hesa skuld.

So er tað tann fámøsa eftirskriftin: "Regeringen har konstateret, at Færøernes landstyre er indstillet på, til gavn for såvel færøske som danske samfundsinteresser, forudsat konkurrencedygtighed at anvende sagkundskab indenfor dansk forvaltning og forskning samt i danske erhvervsvirksomheder i den færøske råstofudvikling."

Tað er víða kent, at hesa pettið kom í sáttmálan eftir kravi frá danska javnaðarflokkinum á fólkatingi sum treyt fyri teirra undirtøku við avgerðini hjá Schlüterstjórnini.

Orðingin er meira politisk enn juridisk. Hon hevur form sum ein einsíðug donsk frásøgn um eina uppfatan av einum føroyskum hugi at gera brúk av donskum serkunnleika v. m. Og ó-beinleiðis eisini um danskan hug at lata henda serkunnleika. Tó alt treytað av kappingarføri. Uttan atgongd til marknað, nýttar kappingarføri lítið. Er ein ikki kappingarføri, nýttar lítið at fáa atgongd. Um atgongd, treytað av kappingarføri, skal kallast framhjárettur, sum Høgni vil vera við, meti eg ivasamt.

Sum kunnugt vóru nakrar orðingar um hesa í nokrum av teimum avtalum, ið gjórdar vóru millum landsstýrið og ríkisstjórnina um føroysku figgjarkreppuna. Tær endaðu kortini við, at danska stjórnin 17. november 1994, partvís lovaði føroyingum framhaldandi atgongd til danskan sakkunnleika í almenna sektorinum, partvís heitti á donsk oljufeløg um at vísa áhuga fyri føroyskum oljувirksemi út frá handilsligum treytum. Stutt eftir fór so DONG upp í ein oljukanningarhólk saman við altjóða oljufeløgum, og seinri hevur Mærsk Olie & Gas gjørt tað sama. Teir hava ásannað, at teir ikki hava nakran serligan framhjárett, men

eru vælkomnir á jøvnum fœti við aðrar.

Spurningurin er eisini, um tað átti at verið neyðugt at fest á blað, at føroyingar og danir samvinna har tilber. Her kann t. d. verða mint á tær - lutvist váleydnaðu - royndir, føroyskir myndugleikar hava gjørt fyri at tryggja føroyskum fyrirkomum atgongd til at bjóða upp á arbeiði fyri danska menningarstovnin DANIDA. Hesa atgongd hava vit ikki sambært nakrari millumlanda handelsavtalu, men sum avleiðing av ríkisfelagsskapinum.

Men í bløðunum siggi eg, at tey somu sum fegnast, hvørja ferð tað eydnast einari føroyskari skipasmíðu - í harðari kapping - at sleppa fram at lata skip til

Føroyskur Oljupolitikkur síðan yvirtøkuna

Við hesum koma vit til annan tátt, nevnliga tað, ið Høgni í grein síni um heimastýrisskipanina skrivur um føroyska oljupolitikkinn higartil.

Hann skrivur m. a.:

- (1) "...oljufyrirsiting[in] ... hevur bert verið ein forlongdur armur hjá donskum stovnum og fyrirkomum".
- (2) "Gongd er komin á leit-ingarnar".
- (3) "Allar inntøkur og tann veruliga stýringin eru higartil farnar til danskar fyrirkomur (DONG/DOPAS/DANOP/MÆRSK).

ein forlongdur armur hjá donskum stovnum og fyrirkomum"

Eg fari at heita á lesaran um at lesa báðar omanfyri stándandi reglur einaferð afturat.

Hesa niðrandi umtalu av føroysku oljufyrirsitingini hava hvørki leiðslan ella tey ið hvønn morgun fara til arbeiðis har í tí treysti, at tey gera eitt gott arbeiði til landsins frama, uppborið. Orðingin skuldsetur fyrirsitingina fyri at arbeiða fyri danskar stovnar og fyrirkomur og leggur so leiðis leiðsluna undir loyaltetsbrót móti sinum uppdagsgeva, Føroya landsstýri. Leiðarin

kanningarloyvi geva ongan rætt til eftirfylgjandi oljuframleiðslu. Bert leitningarloyvi, ið sjálvsagt ikki verða latin, fyrr enn lóggeva um slíkt er samtykt á Føroya lótingi, kunnu geva rætt til framleiðslu.

Viðv. (3) "Allar inntøkur og tann veruliga stýringin eru higartil farnar til danskar fyrirkomur (DONG/DOPAS/DANOP/MÆRSK).

Fyrst til »inntøkurnar«. Vit hava síðan 1994 verið í einum forkanningarskeiði. Higartil eru givin 13 forkanningarloyvi. Lopransboringin er eitt teirra. Varliga verður mett, at kann-

verð er langt hadani og upp til "allar inntøkur". Hvát Høgni meinar við, tá ið hann sigur hesi donsku oljufeløg at hava stýringina av "leit-ingunum" í føroysku undirgrundini, hevur ikki eydnast mæt at skilja, og fái eg tí ikki sagt nakað til hesa. Hevur hann próvgrundir fyri slíkum, hevði verið áhugavert at sæð tær. Meinar hann bert, at í tí eina kanningartilvitunum í Lopra stýra DOPAS og MÆRSK ávikavist verkætlanini og borinun, er sannlíka at vóna, at hann hevur rætt, tí tað er júst tað hesi feløg verða lønt fyri at gera.

Viðv. (4) "Verður olja funnin, hava hesar fyrirkomur longu ein stóran fyrimun..... teir [danir] hava fingið fótin fastan í føroysku undirgrundina og hava meira reelt vald, enn tá teir sjálvir umsótu málsskið".

Vit vita, at MÆRSK hevur fingið ein bora fastan í tí føroysku undirgrundini, men harfrá til at halda at teir hava fingið fótin fastan er eitt langt lopp. Veruleikin er tann einfaldi, at tað at hava verið ávikavist operatørur og borifyritakari í Lopra gevur ongi framhjárættindi til olju, hvørki úr Lopra ella aðrastaðni úr føroysku undirgrundini. Ei heldur nakað vald. Høgni ger so mik-ið nógv burtur úr hesum, at hann neyvan bert sipar til, sum rætt er, at tey bæði donsku feløgini her hava havt eitt handilsligt høvi at gera vart við seg yvirfyri føroyskum myndugleikum og fyrirkomum og altjóða oljuvinnuni. Verður hildið, tá ið Lopransboringin er av, at DOPAS/DANOP og/ella Mærsk hava greitt uppgávur sínar væl úr hondum, fremur tað óivað samstarvsmeiguleikar teirra við onnur oljufeløg í framtíðini. Ein kann vóna, at so verður, tí so hava allir partur fingið okkurt burtúr, og tað er sum kunnugt ein fortreyt fyri øllum burðardryggum samstarvi.

Hetta sjónarmið, at allir partar í einum tiltaki eiga at fáa okkurt burtúr, tykist ofta burturgloynt í tí føroyska orðaskiftinum. Har verður ofta gingið út frá, at ein partur bert kann fáa ein fyrimun við at taka nakað frá øðrum. Alt verður upptátt sum eitt "nullsumusspæl", har ein ávis koka er at býta, og tað sum A fær, tí má takast frá B. Hesin hugburður hoyrir einum statiskum miðaldarsamfelag til. Tá ið talan er um virksemi, har nýggj virði verða skapt, er

Landsstýrið, ið sat 1985-88, hevur fingið manga skuluna, og ikki altíð av órøttum, men í undirgrundarmálinum bað tað seg fyrirmyndarliga at heldur Arni Olafsson. Her undirskrifta Atlí Dam, táverandi lógmaður og Poul Schlüter táverandi forsætisráðharri undir avtaluna. Mynd kalmur

DANIDA ella onkran annan almennan danskan stovn, seta knýklar í brýr, tá ið tað eydnast donsku oljufeløgum DOPAS ella MÆRSK at fáa ein orðra í sambandi við føroyskar jarðkanningar, har enn ongin føroysk fyrirkoma er at veita kapping.

Heldur ikki í grein Høgna sleppa vit undan tí ofta framsettu hugsan, at danska stjórnin "gav okkum undirgrundina" av ótta fyri ES-direktivinum um oljuleit-ing. Hetta gevur høvi til enn einaferð at vísa á, at uttan mun til um eitt málsski er felagsmál ella sermál, galda ES-reglur ikki uttanfyri ES, og sostatt heldur ikki í Føroyum, og at stjórnin tiskil ikki hevur havt sakligar grundir til at ræðast ES-direktivini í sambandi við oljувirksemi í Føroyum.

(4) "Verður olja funnin, hava hesar fyrirkomur longu ein stóran fyrimun..... teir [danir] hava fingið fótin fastan í føroysku undirgrundina og hava meira reelt vald, enn tá teir sjálvir umsótu málsskið"

Tað var mest henda upprekkan av óundirbygnum pástandum, ið fekk meg at triva í pennin. Tá ið ein, ið vil verða tikið fyri fult sum samfelagsfrøðingur heldur seg kunna seta hesar pástandir fram sum vóru teir sjálvsagdir og órongligr sannleikar, tá stendur ikki væl til við tí føroyska samfelagsorðaskiftinum. Eg skal víðera pástandirnar ein og ein:

Viðv. (1). "...oljufyrirsiting[in] ... hevur bert verið

av oljufyrirsitingini, Martin Heinesen, hirðir neyvan at leggja injuríasak, men tað hevði sœmt seg samfelagsfrøðinginum Høgna Hoydal, antin at lagt sínar próvgrundir fyri hesi álvars-ligu skuldseting fram fyri almenningin ella at viðgingið at hann er lopin framav og biðið Martin um umbering.

Viðv. (2) "Gongd er komin á leit-ingarnar".

Nei, gongd er ikki komin á leit-ingarnar. Tað sum fram fer í løtuni eru sum kunnugt forkanningar. Hetta er ikki orðklúving. Sum ein og hvør, ið hevur gjørt sær tann ómak at kveita í forkanningarlógina veit, er munurin stórur: For-

ingarfeløg og oljufeløg higartil hava brúkt ella avsett minst 200 mió kr. til forkanningar av føroysku undirgrundini. Lopransætlanin, svarar við sínum 28 - 40 milli-ónum sostatt til minni enn 20 % av hesum útreiðslum. Av hesum fær DOPAS frá teimum 19 feløgum í kanningarsamtakinum eina sam-sýning fyri virki sitt sum operatørur, og MÆRSK Drilling fyri arbeiði sitt sum borifelag. Av tí samlaða umsetninginum frá øllum forkanningunum higartil, harav meginparturin av náttúrligum grundum liggur eftir uttanfyri Føroyar, hava tey bæði donsku feløgini sostatt tilsamans í mesta lagi fingið umleið 15 %. Í minari

